

Buster Keaton vist per ell mateix

Per què no ric mai

S'ha publicat l'autobiografia d'un dels actors còmics més famosos de tots els temps. Les memòries de Buster Keaton són plenes d'anècdotes i retrats sobre el món del cinema.

Al llarg dels anys, la meua cara ha estat qualificada de trista, inexpressiva, gèlida, la gran cara de pedra i fins i tot —qui no vulgui que no s'ho cregui— de “màscara tràgica”. D'altra banda, el crític James Agee va dir en una ocasió que la meua cara “rivalitzava amb la de Lincoln com a arquetip americà, inquietant, atractiva i quasi bonica”. No sé com s'ho hauria pres el gran Lincoln, a mi personalment em va encantar.

Digui el que digui la gent, durant els seixanta anys que he passat en el món de l'espectacle la meua cara ha estat per a mi com una marca de fàbrica. Sí, seixanta anys, perquè va ser en 1899, quan encara no havia complert els quatre anys, que vaig debutar oficialment en el vodevil en què treballaven mos pares.

Si penseu que seixanta anys són molts, hauríeu de veure com van les coses en el món de l'espectacle. Per a la majoria d'actors, la setmana passada ja és molt temps. Els joves parlen dels grans dies del vodevil com si parlessin dels inicis del teatre. Quan jo vaig començar, el vodevil ja prenia el lloc al *minstrel show*, aquella comèdia en la qual els actors recitaven maquillats de negres, al gust dels americans. El Palace encara no havia estat construït.

Si dic que vaig “debutar oficialment” en 1899 en les comèdies de mos pares és perquè mon pare deia sempre que jo m'havia volgut ficar en la feina familiar de forma no oficial, és a dir, sense que m'ho haguessin demanat, des del dia del meu naixement.

Com que no hi havia ningú que pogués ocupar-se de mi, ma mare m'aparcava en un calaix del bagul-armari mentre ella era a l'escenari amb mon pare. Segons ell, el primer que vaig fer quan vaig saber anar de quatre grapes és anar cap a les bateries de l'escenari. “I quan Buster

va començar a caminar —explicava sempre orgullós mon pare a tots aquells qui volien saber-ho i als qui no volien també—, “no hi hagué manera de fer-lo estar quiet. Anava amunt i avall pertot arreu, feia un soroll del dimoni i es ficava entremig de les cames de tothom. Per això vam pensar que era millor de fer-lo sortir en escena amb nosaltres, almenys així sabríem què feia. Al principi li vaig dir que no es mogués. Havia d'estar-se repenjat en una paret i res més. Però un dia vaig tenir la idea de disfressar-lo d'irlandès, igual que jo. Va començar a imitar-me molt aviat, a fer riure la gent. No va debutar en el primer show, el del dilluns, que férem al teatre de Bill Dockstader de Wilmington. Dockstader em va dir que no el fes sortir. Però, el dimecres següent, fèiem una actuació matinal per als nens i vaig suggerir que potser es divertirien amb les pallassades de Buster”.

I aquell dimecres Bill es va adonar que els pares també es divertien i em va demanar d'actuar també al vespre. Mon pare no volia que jo actués al vespre, perquè volia que al vespre dormís com tota la mainada. Aleshores Bill li va oferir 10 dòlars més a la setmana. I mon pare va decidir de provar-ho. Des d'aquell dia no vaig tenir cap dificultat a dormir de tarda i a actuar matí i vespre.

Ja durant els primers *shows* en els quals vaig actuar, ens vam guanyar la reputació de fer els vodevils més violents. Això era el resultat d'alguns experiments interessants que mon pare feia amb mi. Va començar fent-me entrar en escena portant-me en braços i, de cop i volta, em deixava caure a terra. Més endavant escombrava l'escenari fent-me servir d'escombra i, quan es va adonar que no em queixava, va començar a llançar-me i a fer-me caure per l'escenari.

Com que no plorava, els espectadors dels primers rengles s'ho miraven boca-

badats. No hi havia trampes. No plorava perquè no em feia mal. A tots els nens, els agrada que son pare faci el bèstia amb ells. Els nens són acrobates nats. A més, jo era un histrió de naixement i m'oblidava de tots els mals quan sentia que el públic es quedava sense respiració i després reia i aplaudia. Una altra cosa: quan els nens petits cauen, no tenen gaire por de caure. Crec que un psicòleg en diria autohipnosi, d'això.

Abans de fer-me alt com un sant pau, en el *show* d'*Els tres Keaton*, em presentaven com "L'esombra humana". Una de les primeres coses que vaig notar era que cada cop que somreia o dava entenent al públic que em divertia, reien menys.

Crec que el que la gent espera és que cap escombria, sac de patates o pilota humanes es diverteixi d'aquella manera. Per això en aquests casos feia veure que em sentia humiliat, turmentat, confús. Hi ha actors que fan riure amb els seus acudits, jo no. Al públic, no li agradaria. I ja m'està bé. Tota la vida m'he sentit molt feliç quan els espectadors, en veure'm, deien entre ells: "¡Mira quina cara d'estúpido!"

La meua forma d'actuar, tant al teatre com al cinema, ha fet que el públic pensés que, fins i tot en la meua vida privada, jo era un ésser desesperat i poc estimat. Res de més fals. Sempre m'he considerat un home molt afortunat. Des del principi vaig tenir la sort d'estar envoltat de persones interessants, amants de la diversió i que sabien crear-ne. M'he avorrit en comptades ocasions i he passat pocs moments de tristesa o de desconfiança.

No he oblidat, evidentment, els anys durs i difícils. No vaig créixer amb la idea que la vida fos fàcil. Sempre he sabut que calia treballar molt dur per guanyar-se la vida i que res no s'obté fàcilment. Però, per sort, els anys durs van ser tan pocs que, si em queixés, seria com aquells qui en el fons gaudeixen amb la seva infelicitat.

Tenir uns pares com els meus va ser el meu primer cop de sort. Durant la meua infantesa no recordo ni tan sols una baralla per qüestions de diners o d'altres coses.

Ma mare, Myra Cutler Keaton, feia un metre cinquanta i pesava quaranta quilos, havia nascut dins el món de l'espectacle, ja que el seu pare, F. L. Cutler, era propietari d'una companyia itinerant. Abans de fer els onze anys ja sabia tocar el violí, el piano i la trompa. Va ser la

primera dona dels Estats Units que va tocar el saxo en un escenari.

Mon pare, Joe Keaton, feia un metre noranta, era un còmic nat i un ballarí molt bo i extravagant. Mai no he vist ningú que tingués la gràcia que ell tenia a caure. Contràriament a ma mare, mon pare no havia nascut en l'ambient. S'ho havia hagut de guanyar, treballant moltíssim i fent el graciós. Però, quan ho aconseguí, fou tan feliç que semblava

"Mon pare escombrava l'escenari fent-me servir d'escombria i, quan es va adonar que no em queixava, va començar a llançar-me i a fer-me caure per l'escenari."

que hagués arribat a la terra promesa.

L'avi es deia Joseph, com son pare, son avi i son besavi. Igual que ells, era hereu d'un hereu. Però els tres Keatons avantpassats seus havien estat uns pagesos i moliners del Midwest, incansables i honestos. La personalitat de l'avi era tan poc corrent que, als dotze anys, el seu avi ja havia perdut l'esperança de crear una dinastia de pagesos. A aquella edat, el meu avi ja havia deixat l'escola per a treballar d'enllustrador i freqüentar les sales de billar. Es col·locava sempre als millors llocs i els nois més grans li van fer tants cops l'ull de vellut que van acabar anomenant-lo "Dick, el de l'ull de vellut". Quan va ser massa gran per a continuar treballant d'enllustrador, va

"Com que no hi havia ningú que pogués ocupar-se de mi, ma mare m'aparcava en un calaix del bagul-armari mentre ella era a l'escenari amb mon pare."

tornar al molí familiar, però no a treballar-hi. Es passava els dies organitzant petits espectacles per als pagesos i els treballadors mentre esperaven que els molguessin el gra. El seu repertori era fet de cançons, acudits i *flip-flops*: així anomenaven els salts mortals.

Als sis mesos vaig caure per les escales i vaig començar a xisclar i plorar. Houdin, un amic de mon pare que era prop

meu, va exclamar: "¡Quin fenomen!". Va ser aleshores que mon pare va decidir de dir-me Buster [Buster significa: bramaire, fenomen]. Que jo sàpiga, sóc la primera persona que vaig tenir per nom aquest malnom. Buster Brown, el personatge dels còmics de R. F. Oitcault, va néixer uns anys després de mi. Tothom, incloses les meves tres dones, m'han dit sempre Buster.

L'única vegada que vaig preocupar-me del meu nom tenia onze anys: "Per ara no passa res", vaig dir a ma mare, "però, ¿com sonarà això de Buster quan seré gran i tindrè nets?". "Tens raó", em va dir, però em va aconsellar d'esperar a tenir el primer nét abans de capficar-m'hi gaire (ma mare tenia raó: ara tinc vuit nets que em diuen Buster i n'estic encantat).

Crec que els meus pares no es van preocupar mai per si em feia mal mentre actuàvem. Ho dic per una jornada especialment carregada que vaig viure quan encara no tenia tres anys; érem en una ciutat de Kansas. Aquell matí especial, em passejava pel pati de la pensió on ens allotjàvem, quan vaig veure una noia que planxava. M'hi vaig acostar i vaig ficar el dit sota la plaxa. Van avisar el metge i aquest em va haver d'amputar la primera falange del dit. Un cop embenat, vaig plorar fins a adormir-me. Quan em vaig despertar, vaig tornar al pati. Aquest cop vaig veure un préssec. Però era massa alt per a poder-lo agafar. Com que era un nen amb molts recursos, vaig pensar de fer-lo caure a cops de totxo. Vaig fallar, però el totxo em va caure al cap. Van haver de tornar a cridar al metge, aquest cop perquè em posés tres punts al cap. Em van tornar a ficar al llit. Aquest cop em vaig despertar a causa d'un soroll molt fort, com de vent. Vaig anar fins a la finestra i vaig descobrir d'on venia el xiulet. No vaig caure per la finestra, vaig ser xuclat per un cicló i durant una bona estona vaig donar voltes com una turbina. Vaig aparèixer una illa de cases més avall. Sort d'un home que em va veure, em va agafar i em va acompanyar de nou a la pensió.

Un dia més aviat mogut, d'acord. Però un excel·lent entrenament per a la meua carrera de "parrac humà". Durant els setze anys que vaig treballar en el vodevil, només un cop vaig deixar d'actuar per un cop que m'havia fet durant les nostres turbulents comèdies. I això que mon pare, impulsiu com sempre, una vegada no va dubtar a llançar-me contra un maledu-

cat que havia faltat el respecte a ma mare. Això va passar al teatre Poli's de New Haven, on vam actuar quan feia una setmana que quatre-cents estudiants acabats de llicenciar-se a Yale s'havien enfurit perquè la bellíssima Gaby Deslys no s'havia presentat al teatre, tot i estar programada. Després del primer *show* de cops i caigudes, ma mare va tocar el saxo. Els estudiants de Yale van aplaudir amb gran entusiasme la seva modesta exhibició. Després d'inclinar-se per sisena vegada agraïnt els aplaudiments, mon pare que puja a l'escenari i diu: "No me l'advicieu, nois, que ja és prou dur haver-la de suportar". En aquest moment, un noi de primera fila, va cridar: "M'ho crec, amic. ¡La pudor que deu fer!". Mon pare, fet una fúria, em va agafar i va llançar-me contra el noi amb una precisió infal·lible: tres costelles trencades. Amb les sabates vaig colpejar l'espectador del seu costat: dues dents trencades. Però jo no em vaig fer gens de mal, i ni jo mateix ni mon pare no ens en vam estranyar. Mai no ens havia passat pel cap que em pogués fer mal, em llancés on em llancés.

Buster Keaton

Trad.: D. T.

NOVETAT

*Un repertori bàsic
per a conèixer
els teatres
valencians,
la seua estructura
i la seua història.
Conté extensa
documentació
gràfica*

P.V.P.: 4.500 pts

*Espais teatrals a la
Comunitat Valenciana.
Col·lecció Espais; 1.*

FORMES DE PAGAMENT

Enviant taló a nom de LLIG.
Llibreria de la Generalitat.
Pl. Manises, 3. 46003 València.
Telèfon (96) 386 61 70.

Enviant justificant de
transferència bancària al compte
corrent:
Núm. 0640030/11
CAM